

## Citaten uit

### De mythe van de Turkse coup staat de feiten in de weg

Een jaar na de coup in Turkije is nog steeds niet duidelijk wat er precies is gebeurd en wie er verantwoordelijk voor was. Veel vragen blijven onbeantwoord – omdat Erdoğan [\*] dat zo wil?

Toon Beemsterboer, NRC 14/15 juli 2017

[\* De schrijfwijze van deze naam en van andere Turkse namen is in dit bestand gecorrigeerd – Ook zijn enkele cursiveringen aangebracht - Tegenwicht]

Toen Turkse leerlingen in september vorig jaar terugkeerden naar school, kregen ze een vijftien minuten durende film te zien over *het verraad* waarmee de natie die zomer was geconfronteerd. De film begint met de beeltenis van Mustafa Kemal Atatürk, de vader van het moderne Turkije, terwijl president Erdoğan met gedragen stem het volkslied reciteert.

Vervolgens komen enkele glorieuze veldslagen uit het verleden voorbij, zoals de slag bij Gallipoli in 1915, die de opmaat vormde voor de stichting van de Turkse republiek. Dan springt de film over naar de coup van 15 juli, met dramatische beelden van burgers die zich verzetten tegen tanks nadat president Erdoğan hen heeft opgeroepen de straat op te gaan. De boodschap is duidelijk: Atatürk heeft de Turkse republiek gesticht, Erdoğan heeft hem gered.

De film is nu een vast onderdeel van het curriculum waarin de ‘tweede revolutie’ wordt verheerlijkt. Daarnaast heeft het ministerie van Onderwijs lesmateriaal uitgebracht. Daarin wordt het verhaal van de coup verteld, met foto’s en verhalen van de 250 *martelaren* die die nacht vielen. De beweging van imam Fethullah Gülen wordt afgeschilderd als een ‘paard van Troje’ van *buitenlandse machten*, die in het verleden vaker opstanden in het Ottomaanse Rijk en coups in Turkije hebben gesteund.

Het curriculum is lang niet de enige manier waarop de regering van de coup *een nationale mythe* probeert te maken. Vlak na de coup is 15 juli uitgeroepen tot een nationale feestdag: de Dag van Democratie en Martelaren. De naam van de Bosporusbrug, die bezet werd door tanks, is veranderd in de ‘15 juli Martelarenbrug’.

[...]

### Heldendaden

Deze mythologisering van de geschiedenis is niets nieuws in Turkije. Na de

stichting van de Turkse republiek was het kemalisme decennialang de officiële staatsideologie. Op scholen werden de heldendaden van Atatürk (letterlijk: vader van de Turken) verheerlijkt.

[...]

Erdoğan heeft lang ambities gekoesterd om de plaats van Atatürk in te nemen. Net als Atatürk presenteert hij zichzelf als een sterke leider die met mandaat van het volk de samenleving vormgeeft. Daarin moet het secularisme plaats maken voor meer islam. Maar het ontbrak Erdoğan aan een mythe, een grote overwinning die de natie zou kunnen verenigen. De coup kwam wat dat betreft als „*een godsgeschenk*”, zoals Erdoğan het uitdrukte.

Deze week staat Turkije uitgebreid stil bij de gebeurtenissen van vorig jaar. Erdoğan heeft de herdenkingen aangegrepen om *de mythe* van de coup, en zijn rol daarin, kracht bij te zetten.

[...]

## Waarheidsvinding

De mythologisering van de coup staat waarheidsvinding in de weg. Een jaar na dato weten we nog steeds niet wat er precies is gebeurd. De regerende AKP van Erdoğan en de oppositie zijn ervan overtuigd dat de coup het werk was van de Gülenbeweging. Maar sluitend bewijs ontbreekt en er zijn veel onbeantwoorde vragen. Het heeft er alle schijn van dat de regering die liever onbeantwoord laat.

[... Details van wat wel bekend is en vragen hierover ...]

Erdoğan zegt dat hij het nieuws over de coup pas 's avonds vernam van zijn zwager. Maar waarom noemde hij vier keer een ander tijdstip?

[...]

Op deze en andere vragen had de parlementaire onderzoekscommissie, die in oktober aan het werk ging, een antwoord kunnen vinden. Maar de hoofdrolspelers – Fidan, Akar, Yıldırım en Erdoğan – zijn niet door de commissie verhoord. Dat werd geblokkeerd door Erdoğan's AKP, die een meerderheid had in de commissie.

[...]

Begin december besloot de commissie abrupt haar onderzoek af te ronden, na een oproep van Erdoğan. De toedracht van de coup was volgens hem al duidelijk.

Het rapport van de commissie volgt de officiële lezing van de gebeurtenissen. De jarenlange alliantie tussen de AKP en de Gülenbeweging wordt gebagatelliseerd. In plaats daarvan stelt het rapport dat de Gülenbeweging hulp kreeg van alle partijen die sinds de jaren zeventig aan de macht waren. Ook claimt het rapport, zonder

bewijs, dat de beweging steun kreeg van de Amerikaanse inlichtingendienst, de CIA.

De oppositiepartijen hebben daarna hun eigen rapport uitgebracht. De sociaal-democratische CHP spreekt van een 'gecontroleerde coup': Erdoğan wist dat een staatsgreep ophanden was, en heeft die bewust laten plaatsvinden op een moment dat die weinig kans van slagen had. Het zou hem de kans geven de zuivering van gülenisten op te voeren en uit te breiden naar de rest van de oppositie. De theorie is gebaseerd op het feit dat Fidan en Akar 's middags al wisten van de aanstaande opstand binnen het leger, de vele tegenstrijdigheden in het officiële verhaal, en de weerzin van de AKP om de waarheid boven tafel te krijgen.

De CHP hamert voortdurend op de 'politieke vleugel van de coup'. Daarmee doelt de partij op de gülenisten *binnen* de AKP. Sinds het conflict met Gülen uitbrak, zijn de politie, justitie, scholen, universiteiten en het leger gezuiverd. Maar de AKP zelf is tot nu toe gespaard gebleven.

[...]

## Proces

Inmiddels zijn in Ankara, İstanbul en İzmir tientallen rechtszaken begonnen tegen de vermeende daders van de coup. Samen vormen die de grootste strafzaak in de geschiedenis van Turkije. Volgens Turkse journalisten die de processen nauwgezet volgen, wijst alles in de richting van de Gülenbeweging. Maar ze geven toe dat er weinig bewijs is.

[...]

De hoofdverdachten ontkennen dat ze iets met de coup te maken hadden.

[...]

De mythe verenigt de natie niet, maar verdeelt haar juist.

De massale zuiveringen en het referendum over het presidentiële systeem hebben de verhoudingen verder op scherp gezet. De AKP wijst de theorie van een 'gecontroleerde coup' resoluut van de hand. [...]

De AKP stelt dat het Turkse volk allang een duidelijk beeld heeft van de gebeurtenissen en de verantwoordelijken. [...]